

X3009

השלכות המצב הביטחוני על התעסוקה והביקוש לעובדים במגזר העסקי

נתוני חודש אוקטובר 2000, הערכה ראשונית

האירועים הביטחוניים מאז חודש אוקטובר האחרון, הביאו לסגר על השטחים וגרמו לירידת פעילות במגזרים שונים במשק. בלטה הירידה בפעילות בענף התיירות בכלל ובתחום התיירות הנכנסת בפרט. על-פי הערכת גורמי מקצוע בענפי התיירות, רמת הפעילות בענפים אלו פחתה בשיעור שבין 30% עד 50% בהשוואה לרמה שתוכננה לרבעון האחרון של שנת 2000.

הירידה בפעילות ענפי הבנייה והחקלאות נובעת ממחסור בעובדים פלשתינאים, בעוד שבענפי התיירות נגרם הדבר בשל ירידה בביקוש לשירותי תיירות. בשל המצב גדל "הלחץ" על משרד העבודה והרווחה להרחיב לאלתר את מספר ההיתרים לעובדים זרים בהיקף של 10 אלפים עובדים לבניה ו-5 אלפים עובדים לחקלאות. עד כה לא נענתה הממשלה ללחצי המעסיקים.

הממצאים שידווחו בהמשך מתבססים על מדגם ראיונות של 835 חברות מהמגזר העסקי שנאספו במסגרת סקר מעסיקים¹ בחודש אוקטובר 2000. מטרת התזכיר להצביע על השינויים העיקריים שחלו במצב התעסוקה בחודש אוקטובר עם חידוש האינתיפאדה², ולהתמקד בענפים שנפגעו יחסית יותר: בניה, חקלאות ושירותי אירוח ואוכל. כמו כן ניסנו להעריך את כיוון השפעת המשבר שהחל למעלה מחודש על התעסוקה והאבטלה במשק.

¹ סקר מעסיקים נערך בידי הרשות לתכנון כ"א למעלה משלוש שנים ובמסגרתו מדווחים מנהלי כ"א על שינויים בתעסוקה, איוש משרות פנויות, הפסקות עבודה, ציפיות לשינויים בכח אדם, רמת פעילות וכד'.

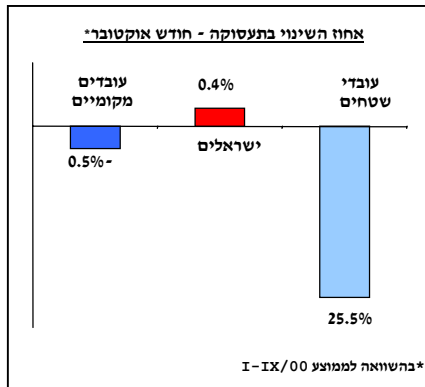
1. סך התעסוקה מכלל מקורות ההיצע (ישראלים, פלשתינאים וזרים) ירד בחודש אוקטובר 2000 ב- 0.5%, בהשוואה לרמה החודשית הממוצעת בשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2000, דהינו ירידה של כ- 7.5 אלף עובדים.
ירידה זו הינה פועל יוצא של צמצום בתעסוקת הפלשתינאים וגידול בתעסוקתם של ישראלים.

2. סך תעסוקת הישראלים גדלה בחודש אוקטובר בכ- 0.4%, בהשוואה לממוצע בשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2000, שהם תוספת של כ- 6 אלפים עובדים. תעסוקת הישראלים ירדה בענפי הבניה, אירוח ואוכל ותחבורה. ראוי להדגיש שהירידה בענף הבניה נובעת בחלקה מהשבתת אתרים בשל היעדרותם של פלשתינאים. היקף הירידה של העובדים בענפי האירוח והאוכל הגיע לכ- 3 אלפים עובדים³.

השלכות על האבטלה

מניתוח ראשוני וזהיר של הנתונים ניתן להעריך ששיעור האבטלה בכלל המשק לא גדל בחודש אוקטובר, ואולי אף קטן, וזאת בשל איוש מוגבר של משרות פנויות ע"י ישראלים כמחליפי עובדי שטחים וכן עקב הפעלת הסדרי ממשלה למניעת פיטורים בענפים שנפגעו בשל המצב הביטחוני. בהתאם לסימנים אלו אין לצפות להערכתנו לגידול באבטלה ברבעון האחרון של שנת 2000. אם ימשך המצב הביטחוני הבלתי יציב והסגר בחודשים הבאים, עלול קצב הצמיחה לקטון במיוחד בענפי הבניה, אירוח ואוכל, ובכוחו של המצב הנוכחי לחלחל גם אל מגזרים נוספים. התארכות המצב יתר על המידה בתנאי המשך גידול היצע כח אדם עלולים לפעול ברבעון הראשון של שנת 2001 להגדלת שיעור האבטלה הכללי במשק.

² יש להדגיש שנתוני מפעלים אלה אינם בגדר מדגם מייצג הואיל והמדגם המייצג נשמר במסגרת הרבעונית ולא החודשית. מכאן שהממצאים מהווים איזושהי אינדיקציה לסדרי הגודל של שינויים בתעסוקה שחלו בחודש אוקטובר בתעסוקה.

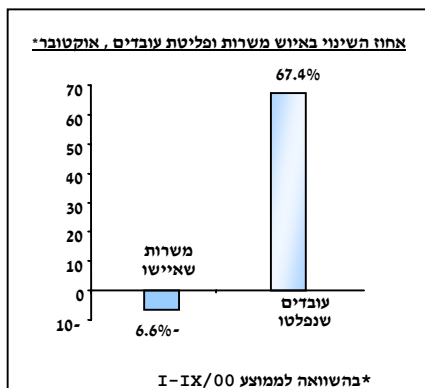

ניתוח ראשוני של נתוני חודש אוקטובר מלמד שסך התעסוקה המקומית מכל מקורות ההיצע (ישראלים, פלשתינאים וזרים) ירדה ב-0.5%. תעסוקת הישראלים גדלה ב-0.4%, תעסוקת הזרים נשארה די יציבה ותעסוקת הפלשתינאים בישראל הצטמצמה ב-25.5%.

הירידה בתעסוקה המקומית נבעה בעיקר מירידת התעסוקה בבנייה (-10%), והיא הושפעה מירידת כל מרכיבי ההיצע העובדים בענף. הירידה בתעסוקת הישראלים בבניה נבעה מכך שהפלשתינאים הפסיקו את עבודתם בעקבות הטלת הסגר והביאו להשבתת חלק מהאתרים. בחקלאות מראים נתוני חודש אוקטובר דווקא על גידול במספר העובדים המקומיים במקביל למחסור בפלשתינאים. הגידול נבע בעיקר מהשפעה חיובית של הגורמים העונתיים (בתי אריזה וכד'), ומקליטתם של ישראלים בענף בשל מצוקה ומחסור בכח אדם פלשתינאי ובשל הקצאת זרים בענף שאינה תואמת את המחסורים שהתהוו במגזרים השונים.

הירידה בתעסוקת עובדי השטחים בחודש אוקטובר עמדה על למעלה מ-25% והיא התמקדה בחקלאות (-70%), בבניה (-30%) ובאירוח ואוכל (-33%). הירידה בתעסוקתם של פלשתינאים בבניה נמצאה קטנה ביחס למשקלם של העובדים הללו בענף. הסיבה לכך נעוצה להערכתנו בכך שאיסוף המידע מהמעסיקים התבצע במהלך החודש, ומעסיקים רבים הגדירו לצורך הדיווח את מצבם התעסוקתי של הפלשתינאים שנעדרו זמנית מפאת הסגר כעובדים. יש להניח שבחודש נובמבר יצביעו הנתונים על ירידה משמעותית בתעסוקתם של הפלשתינאים.

איוש משרות ופליטת עובדים בחודש אוקטובר

הירידה בתעסוקה בענפי בניה, חקלאות, אירוח ואוכל, לוותה כצפוי בירידה באיוש משרות פנויות במקביל לעליה ניכרת בפליטת עובדים. נתוני חודש אוקטובר מורים על ירידה של 6.5% במספר המשרות שאוישו, בעוד שמספר העובדים שנפלטו גדל ב-67.4%.

הירידה בפעילות ענף אירוח ואוכל הביאה לצמצום של כ-20% במספר המשרות שאוישו בו, ולגידול של 200% במספר העובדים שנפלטו. בענף הבניה קטן איוש המשרות ב-55% ופליטת העובדים גדלה בלמעלה מ-90%. כאמור,

³ יצוין כי בשל המצב בענפי התיירות פנו המעסיקים לסיוע משרד העו"ר למניעת פטורים בבתי מלון ועסקים נלווים בענפי התיירות. היקף הבקשות הגיע עד כה לקרוב ל-12.5 אלף והם נמצאים עתה בשלבי דיון שונים.

בחקלאות גדלה התעסוקה בעקבות גידול ניכר באיוש משרות, במקביל לעליה מצומצמת בשיעור העובדים הנפלטים.

השינוי באחוז החברות המאיישות משרות ופולטות עובדים מסך החברות, יכול ללמד על מידת חשיפתם של עסקים להתרחבות והעמקת ההאטה במשק. ככל שקטן אחוז החברות התורמות לאיוש משרות פנויות במקביל לגידול אחוז החברות הפולטות עובדים מלמד הדבר, על התפשטות מימדי ההאטה בתעסוקה. ואכן, נתוני חודש אוקטובר מלמדים על ירידה באחוז החברות שאיישו משרות בהשוואה למוצע של תשעה חודשים האחרונים מ - 37% ל-34% באוקטובר 2000. בקרב החברות שפלטו עובדים חלה באותו פרק זמן עליה מ-37% ל-42%.

משרות פנויות וקשיים באיוש בחודש אוקטובר
(בהשוואה למוצע / IX00 - I)

במספר המשרות הפנויות בחודש אוקטובר חלה עלייה גדולה של 57% בהשוואה לשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2000. הגידול נרשם בכל הענפים למעט בענפי האירוח והאוכל, שם דווח כצפוי על ירידה בולטת במספר המשרות הפנויות (-80%). בבניה דווח על גידול מרשים במשרות פנויות (+200%) וכן גם בחקלאות (+40%). המשבר התעסוקתי לא פגע לפי שעה בענפי התעשייה והשירותים העיסוקיים.

השינוי במשרות הפנויות ואחוז החברות עם משרות פנויות לפי ענפים עיקריים
אוקטובר 2000 (בהשוואה למוצע / IX00 - I)

% חברות עם משרות פנויות		% השינוי במשרות פנויות	הענף
ינואר-ספטמבר	אוקטובר		
25.8	25.1	51.7	תעשייה
17.9	28.4	198.4	בניה
22.4	8.2	80.0-	אירוח ואוכל
24.4	22.1	50.0	עסקיים ופיננסים
17.6	17.1	1.3	מסחר
26.7	15.6	0.0	תחבורה ותקשורת
25.0	36.4	41.2	חקלאות
22.4	21.5	57.4	סה"כ

העלייה במספר המשרות הפנויות בחודש אוקטובר, בהשוואה לתשעת החודשים הראשונים של השנה, לא באה לידי ביטוי באחוז החברות בהם נוצרו משרות פנויות. חלה ירידה קלה במספר החברות עם משרות פנויות, ירידה שנבעה בעיקר מירידה בענפי האירוח והתחבורה. בחקלאות ובבנייה חלה עלייה במספר החברות שדיווחו על משרות פנויות, בעיקר עקב הצורך להחליף את עובדי השטחים.

דווח מעסיקים על קשיים באיוש משרות הוא אינדיקטור נוסף למדידת מצב התעסוקה. בחודש אוקטובר כמעט ולא חל שינוי בדיווח החברות על קשיים באיוש משרות בהשוואה לתשעת החודשים הקודמים. בבנייה הסתמנה עלייה בולטת בדיווח על קשיים באיוש משרות, לעומת ענפי האירוח והאוכל והתחבורה הפך איוש המשרות להרבה יותר קל.

ציפיות לשינויים בכח אדם ובפעילות הכלכלית

(בהשוואה לממוצע I – IX00)

בחודש אוקטובר חלה ירידה קיצונית במדדי הציפיות⁴ לשינויים בחודשים הבאים. הציפיות לשינויים בכח האדם ירדו ממדד חיובי של 13 נקודות בתשעת החודשים הראשונים של השנה למדד שלילי של -5 נקודות בחודש אוקטובר. הירידה באה לידי ביטוי בכל הענפים למעט בחקלאות שבהם מתחזק הביקוש לעובדים בחודשי הסתיו והחורף. הירידות החדות ביותר נרשמו בענפי האירוח והאוכל והתחבורה.

בציפיות לשינויים בפעילות העסקית חלה ירידה גדולה מזו שבציפיות לכח אדם. המדד ירד מרמה חיובית של +6 נקודות לרמה שלילית של -16 נקודות. בדומה למדד השינויים בכח אדם נמצא שעיקר הציפיות לשינויים בפעילות מתייחסת לענפי האירוח והאוכל והתחבורה, אך גם ענפי המסחר והתעשייה התאפיינו בציפיות חזקות לירידה בפעילות.

מדד ציפיות לשינויים בכח אדם ובפעילות ברבעון הבא לפי ענפים עיקריים

אוקטובר 2000 (בהשוואה לממוצע I – IX00)

ענף	ציפיות לשינוי בכח אדם		ציפיות לשינוי בפעילות	
	אוקטובר	ינואר - ספטמבר	אוקטובר	ינואר - ספטמבר
תעשייה	5-	8	6-	9
בנייה	5	6	0	2
אירוח ואוכל	61-	21	93-	15
עסקיים ופיננסים	17	27	20	14
מסחר	7-	6	23-	6
תחבורה ותקשורת	23-	40	54-	13
חקלאות	64	8-	36	33
סה"כ	5-	13	16-	6

⁴ המדד משתרע בטווח שבין +2 - 2- והוא מחושב ל-5 מצבים אפשריים: עליה גדולה (+2) עליה קטנה (+1) ללא שינוי (0) ירידה קטנה (-1) ירידה גדולה (-2). הניקוד הסופי הינו הממוצע המשוקלל המוכפל ב-100.